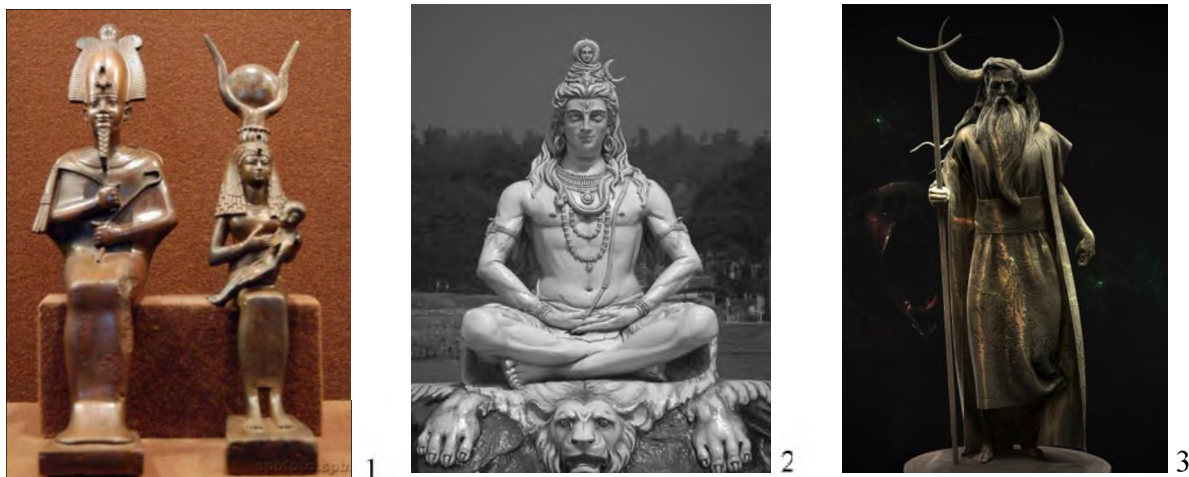

Мал. 3.Зображення символу півмісяця в статуях божеств різних культур

- 1) Символ півмісяця на головному уборі єгипетської богині Ізиди;
- 2) Символ півмісяця на головному уборі індійського бога Шиви;
- 3) Символ півмісяця у вигляді рогів древньослов'янського бога Велеса.

УДК: 821.161.2.09:811.112.2'25

Аня Ланге

Національні мотиви вишивки в порівнянні - Україна, Латвія, Фінляндія та Німеччина

У статті розглядаються національні мотиви традицій вишивання в Україні, Латвії, Фінляндії та Німеччині.

Ключові слова: вишивка, традиція, Україна, Латві, Фінляндія

The article examines the motives of national embroidery traditions in Ukraine , Latvia, Finland and Germany.

Key words: embroidery, tradition, Ukraine, Latvia, Finland

Типовими є українські національні вишивки. Так звана традиція «вишиванки» – стара традиція в Україні. «Золотна орнаментальна вишивка займала провідне місце в художній культурі домонгольської Русі.» [2, с. 10]. Таким чином, можна сказати, що традиція вишивки майже так само стара, як сама Україна,кожен регіон має свої власні мотиви в Україні.

Вишивка є одним з найстаріших текстильних мистецтв. Вона є одним з найбільш якісних методів обробки, що є невід'ємною частиною одягу. Національні традиції вишивки є щось особливе. «Ремесло у вигляді самовираження може бути спосіб навчання чутливості до різних культурних або екологічних явищ, розмірковуючи про культуру і суспільство, і кращого розуміння культурних відмінностей.» [9, с. 111]

Ця стаття покликана показати, що традиція вишивки є не тільки в Україні, але і в багатьох інших європейських країнах. Метою даної статті є порівняти

українську традицію з латвійською, фінською і німецькою вишивкою, щоб показати, що українська вишивка є типовою, але має чіткі національні характеристики. Що привело до вибору країни? Українська вишивка розглядається в якості відправної точки для порівняння серед інших традицій.

Латвія, що теж перебувала в Радянському Союзі, в тій же ситуації, що й Україна, після розпаду Радянського Союзу шукає своїх національних особливостей. Там існує сильна присутність національних мотивів і, таким чином, художньої вишивки, як феномену типowo латвійського.

Фінляндія має традиційне мистецтво вишивки, яке, однак, не так підкреслене, як у Латвії і в Україні. Історично Фінляндія складається з багатьох країн, у тому числі Саами, які мали свої мотиви вишивки, як показано в статті. На відміну від українців і латишів, фінни не так строго були змушені захистити їхню національну культуру, тому вони лише незначно розглядатися як туристична пам'ятка.

Мистецтво вишивки в Німеччині виглядає на перший погляд дуже по-різному. Тим не менше, воно має ту ж саму функцію, є багато подібних мотивів. У Німеччині червоному кольору відводиться така важлива роль, як в інших країнах.

Україна дуже пишається своїми національними традиціями. Однією з цих традицій є мистецтво вишивки. Хоча татари напали на Україну в 13-му столітті, традиція не була втрачена. З тих пір вишиють. Жінки одягають вишиванку в день весілля, і студенти приходять у ній на іспити або на випуск з університету. «В XIX століття поширюється вишивка бісером (...) – нею прикрашали одяг і предмети побуту.» [2, с. 9] Вишивання є загальним не тільки в одязі, також Крашанки, предмети побуту і особливо рушники бути вишиті. «Вишитий рушник на Україні - здавна неодмінний атрибут традиційних народних свят. Важливі події в житті народу ніколи не обходились без рушників.» [3] Ці рушники зазвичай вишиті червоними нитками і висіли в домі, як правило, висіли біля ікони, іноді біля зображень Тараса Шевченка. Також їх вішали у церкві. «Крім релігійної значущості рушників, вони також мали традиційне значення.» [3] Культове значення одягу може бути проілюстровано наступною цитатою: «Вишиванка завжди була сакральною для українського народу, завжди чимось більшим за просто одяг.» [4] Для багатьох вишивка – це центральний символ України.

Мотиви розрізняються від регіону до регіону. Є різні кольори, традиційні кольори: червоний для жінок і світло-блакитний для чоловіків. Настільки ж різні кольори ліній: Класичний білий або світло-сорочка або плаття, але є також чорні варіанти. Моделі дуже різні: прямокутники, вигнуті лінії, або тварина мотиви рослини - на будь-який смак, є мотив. Самі сорочки вишиті на грудях і рукавах, нижній, як правило, не вишиті. Крім того, є вишиті краватки і реміні (мал.1) [1, с. 281].

Мистецтво вишивки в Латвії майже стільки ж років, як і в Україні. Уже в 13-му столітті було знайдено вишивки недалеко від річки Даугава (Daugava). Типові в Латвії національні костюми трохи відрізняється від вишиванки України. Жінки мали вишивки на капелюсі (так звана «корона») на голові, яка була вишита на краю. «Принаймні, тисячу років, головний убір служив для визначення сімейного статусу власника. Символічним є головний убір для дівочого вінка або корони (vainags)» [6,

с. 6]. Вони носили сукні, які також були вишиті на рукавах. Вони часто носили широкий рушник навколо плечей, який був вишиті по краю.

Традиційний колір вишивки в Латвії – теж червоний. Тим не менш, схожа вишивка в Латвії часто різнокольорова. Плече з вишивкою уздовж, на відміну від українських чи російських сорочок. Вишивка в поєднанні білого і синього, або білих і чорних кольорів гладдю, мережкою, поверхні шва і ажурними петлями по краю. Колір костюма сильно варіюється від регіону до регіону. Наприклад, в Ніці (Nica) були кілька різних видів спідниць. У них є історичні записи про синіх спідницях із зеленими, червоними і жовтими смугами з червоним подолом, але жоден з них не зберігся.

Латиші дуже пишаються своїм національним одягом. «Національний костюм є невід'ємною частиною спадщини Латвії. Якщо ви коли-небудь бачили його, ви, мабуть, помітили, що більше уваги було приділено красі, аніж практичності» [6, с. 1]. У своїй суті, традиційний латиський костюм носили корінні жителі Латвії - прибалти і ліви. У Латвії, майже не було квіткових мотивів або тварин, у них переважали в основному різні квадрати і прямокутники та інші форми (мал. 2) [5].

Тим не менше, у останні роки серед молоді повернулися в моду всі види стародавніх моделей і одягу. Це призвело не лише до освіжаючої хвилі патріотизму серед латвійської молоді, а й до захоплюючих, нових інтерпретацій сучасними художниками. Носіння і показ національних символів також можна простежити у сучасного молодого українського покоління.

У Фінляндії було багато іграшок у національних костюмах, наприклад так звані Маррта ляльки (Marttanuket), вони були зроблені з 1920 по 1950 рр. Вони повинні були продаватись як символ національного перевізника в 1930 році для туристів. Але вони були занадто дорогими. Замість цього, вони стали в 40-х роках символами миру.

Те, що іграшки у національних костюмах були популярними, також показує Мішка. Ведмідь у білому фартусі є символом музею іграшок на острові Свеаборг в Гельсінкі. Чітко видно червоні мотиви на ремені і подолі. Червоний колір тут виділяється як колір сигналу. Слід відзначити також квіткові мотиви (мал.3, власне фото):

Мода у Фінляндії функціонувала по-різному. «Модно одягатися у Фінляндії в 17 і 18 столітті було привілеєм лише дворянства» [7, с. 5]. Особливо в стилі модерн (Art Nouveau) відбулось піднесення національної вишивки у Фінляндії. Фінський модерн передав свої сили в Національний Романтичний стиль: Теми, натхненні шишками, білками, ведмедями і ялиновими гілочками, поєднались з міжнародними впливами, що утворюють єдине ціле. Позитивні відгуки ярмарку «Періс світі» в 1900 році дали фінському модерному дизайну поштовх для руху вперед. Тваринні мотиви дуже сильні у Фінляндії. «Натуралістична квітова вишивка була характерна і популярна в Західній Фінляндії.» [7, с. 40]. У Фінляндії, Україні й Латвії є велика різноманітність регіональних варіантів.

У Фінляндії є спеціальна техніка вишивки: так зване nålbinding. У дослідженнях техніки nålbinding було дано багато імен, наприклад як «без швів і перекручувань». «Техніка nålbinding був частиною вітальних народних традицій до

середини 20-го століття, після чого вона була відома тільки серед текстильних ентузіастів.» [8, с. 22] У даний час відомі фрагменти nålbinding можуть бути поділеними на три групи залежно від їхніх візуальних параметрів: монохроматичні, вишиті та смугасті.

Німеччина має багаті традиції в національних костюмах (Trachten). У всьому світі відомі первинно призначені як одяг шкіряні штани ледерхозен (Leder hosen). Але типово німецькими є не лише баварські ледерхозен. Є ще багато інших костюмів. Вишивка в Шпреевальд також сягає до мистецтва. Стібком за стібком вишиті барвисті картини в Серболужицьких костюмах. У серболужчан є подібні символи, як у українців. Серболужичани фарбували крашанки, наприклад, з подібними символами, як українці.

На жаль, мистецтво вишивки в Німеччині трохи забуто. Декілька молодих людей вишивають ще сьогодні, але це не багато. Вишивка залишилась сьогодні тільки на народному одязі. Рідко вишивки виготовляють для продажу. Тим не менш, зберігались деякі старі традиції. У Саксонії існує спеціальна традиція: мережива Плауен (Plauener Spitze). У 1828 році в місті Плауен і багатьох частинах Фогтланд вже працює понад 2000 осіб з ручною вишивкою. У 1900 році на Всесвітній виставці в Парижі Плауенські мережива були нагороджені Гран-прі за «чудесні Плауенські візерунки». На початку XIX століття в Плауені виникла ручна вишивка гладдю, а ще через кілька десятиліть також вишивка тюлі. Тюль та гіпюр дивним чином виникли у Плауені разом, хоча гіпюр вперше виготовлений у 1882 році Готтфрідом Прагером у майстерні Антона Фальке, після того як його розробили Бруно та Антон Фальке.

Крім серболужицької традиції та Плауенських мережив немає інших традицій, що збереглися б у вишивці в Німеччині.

Можна сказати, що мистецтво вишивки має багаті традиції. У показаних країн вона зберігається і донині. Це особливо поширено в Україні та Латвії, що підкреслює традицію вишивання і громадяни особливо пишаються цією спадщиною. Фінляндія також має цю традицію в національних костюмах з вишивкою, однак, ця традиція виглядає менш національною. У Німеччині є тільки кілька регіонів з мистецтвом вишивки. У деяких регіонах ця традиція ще зберіглася, але більшість молодих людей вже не вишиває.

Література

1. Кара-Васильєва Тетяна: Історія української вишивки, К.: Мистецтво, 2008, 470 с.
2. Кара-Васильєва Т. Українська вишивка : альбом / Т. Кара-Васильєва. – К. : Мистецтво, 1993. – 264 с.
3. <http://rushnychok.org.ua/>
4. <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/vishivanka-odyag-politichniy>
5. <http://zagarins.net/Latvjuraksti/Kurzeme-Zemgale/Alsvanga%20-%20XXVII.261a.jpg>
6. The Latvian Institute: Dress Code: Latvian, Riga, 2014, 33с.
7. Vilppula, Hilikka / Kaukonen, Toini-Inkeri: The National Museum of Finland: Folk costumes and textiles, Helsinki, 1982, 64 с.
8. Vajanto, Krista: Nålbinding in Prehistoric Burials – Reinterpreting Finnish 11th–14th-century AD Textile Fragments, in: Jannelkäheimo, Anna-Kaisa Salmi & Tiina Äikäs (eds.): Sounds Like Theory. XII

Nordic Theoretical Archaeology Group Meeting in Oulu 25. –28.4.2012. Monographs of the Archaeological Society of Finland 2, c. 21-33.

9. Pöllänen, Sinikka Hannele: Beyond craft and art: A pedagogical model for craft as self-expression, in: International Journal of Education through Art, Volume 7 Number 2, 2011, c. 111-125.

Мал.1

Мал.2.

Мал.3

УДК 821.162.1- 4+133.522.1

Liliya Bannikowa

Przyroda mitologemów bolesława leśmiana i ich analogie w kulturze polskiej lat 10-20 xx wieku

Стаття присвячена дослідженню міфологем неба і землі в творчості Болеслава Лесьмяна та їх аналогіям в польській культурі початку XX століття. Міфотворчість - невід'ємна складова світогляду польського поета, адже підіймаючи таку універсальну проблему як людина і природа, Болеслав Лесьмян прагнув з'ясувати місце людини в світі. Важливість такого підходу пояснюється тим, що 10-20 роки XX століття в польській літературі та культурі були позначені загальним почуттям непевності й тривоги.

Ключові слова: міф, міфологема, міфотворчість, Болеслав Лесьмян, світоглядпоета.

The article is dedicated to the research of mythologems of sky and earth in Boleslav Lesmyan's poetry and their analogies in the Polish culture at the beginning of the 20th century. Mythology is one of the main elements of poet's world view as far as he deals with such a universal problem as a human and the nature. Lesmyan makes an attempt to discover the human place in the world. The importance of such an approach can be explained by the general feeling of uncertainty and worriedness, which makes the Polish literature and culture of the 1920s.

Key words: myth, mythologem, mythology, Boleslav Lesmyan, poet's worldview

Artykuł poświęcono analizie mitologemów nieba i ziemi w twórczości Bolesława Leśmiana oraz ich analogiom w kulturze polskiej początku XX wieku.